

VIDOV DAN

LIST ZA KULTURNO ORIENTACIJU JUGOSL. NAPR. OMLADINE.

Izlazi svakog 5og i 20og u mesecu. — Uredništvo i uprava: Ljubljana, Narodni dom I.

Pojedini broj stoji 50 para; godišnja pretplata 10 dinara.

RADOJE L. KNEŽEVIĆ, Beograd.

JEDAN KNJIŽEVNI PROBLEM.

1.

Po mentalitet naše inteligencije iz vremena pred ratove za oslobođenje i ujedinjenje, ništa mi ne izgleda tako karakteristično kao ona lepa pesma Čurčinova: «Pučina je stoka jedna grdna». I docniji istorici, koji budu hteli da pro- uče duh našeg obrazovanog sveta predratnog i poratnog, moraće se zadržati na toj pesmi koja kao naslov nosi jedan stih Njegošev. Kakav jak argument, takode, za one koji ispovedaju teoriju o blagotvornom uticaju ratova na progres ljudskoga uma, kad uzmu jednoga visoko obrazovanog čoveka i uporede njegovo pisanje pre i posle katastrofe. Čurčin, koji je isprva pisao da je pučina jedna štoka, sastaviće posle rata jednu, u svakom pogledu značajnu «Pesmu seljaku».

Pre oslobodilačkih ratova balkanskih, inteligencija — mislim samo na našu, i ako bi možda sve to moglo važiti i za inteligencije tudih naroda tako je malo poznavala narod da je to bilo za čuđenje. Poznavala ga malo, iz prostog razloga što pogotovu unj nije ni silazila. Prost narod bio je za nju obavijen koprenom tajanstva, a znamo da sve tajanstveno uliva izvestan strah. Stoga nije veliko čudo kad jedan predstavnik starijih generacija — mislim predratnih — stihuje svoje osećanje tako kao da se svoga rodenog naroda, «pučine», plaši kao dete bauka:

Ja strepim od toga divljačnoga puka,
I s osećanjem večnim, iste vrste,
Što dete ima kad ukoči prste,
Pa pruža ruke plašeć se bauka,
Ja žudim samo da me ne dodirne.

Čujete li dobro, i jeste li razumeli poslednji stih u ovoj strofi? «Ja žudim samo da me ne dodirne.» Odrođena inteligencija ne samo da se plaši svoga prostoga naroda, nego još

oseća i jednu neodoljivu odvratnost: ah, samo dalje od mene, samo dalje prste! Pa ne samo to. Strah i odvratnost nisu dovoljni. Za vrhunac ironije, treba tome narodu odreći sve, pa čak i sposobnost mišljenja. Dok inteligencija ima snova, dok pliva po vazdušastim predelima najviših, najsuptilnijih apstrakcija, dotle puk, prost, glup, i divljačan, mirno spava:

Mi nismo isto. Ni srce ni glava.
Moje su misli nestalne i nove;
Ja imam snova, a puk mirno spava.

Mene čudi donekle da pesnik nije upotrebio jači izraz, čudi me da nije hteo napraviti sliku koja bi još više istakla njegovu nadmoćnost nad pukom. Ovo bi mu, istina, produžila pesmu za jednu strofu, no ne mari: inteligenciji se vrzu po glavi najviši ideali, a puk, međutim, zatvorio oči i preživa, kao volovi u snu.

Kakva osećanja vladaju u ovoj pesmi? Ili bolje, kakva su osećanja nagnala pesnika da napiše ovo nekoliko strofa, uostalom neobično lepih, kako mi se čini. Odgovor je jasan: strah, odvratnost i preziranje, nipodaštavanje. Eto šta je jednom predstavniku predratnih generacija ulivao njegov narod.

2.

Trebalo je da dođu ratovi koji su nam još svima živo u pameti, trebalo je da poteku potoci krvi, da pučina žrtvuje Slobodi svakoga trećeg i da pokaže jednu božansku moć patnje i izdržljivosti u borbi za otadžbinu, pa da inteligencija uvidi koliko je njeno omalovažavanje naroda bilo neumesno, bilo nepravedno. Trebalo je da jedna katastrofa okrene sve tumbe, pa da se ne samo naša inteligencija, nego još i inteligencija tudih naroda oslobode straha, odvratnosti i nipodaštavanja, osećanja

koja im je ranije ulivao njihov rodeni narod; — zato što one nisu htele pomučiti se da ga upoznaju.

Trebalo je da se desi neko čudo, pa da čovek koji je pevao, poput Njegoša, da je pučina stoka jedna grdna, — piše ovakve stihove:

Počuj me, divni hrvatski, srpski seljače...
 Udri po glavi gospodu svoju snagom svom...
 Ti svrši sve, sam...
 Okaja stare grehe, novom osu nas slavom...
 Ja tebe pevam, seljače, i kličem:
 Dodji, zove te novo pokolenje,
 Da poučiš ga da ne bi u ničem
 Pošlo za starim...
 Ja tebi pevam, seljače, i kličem.

3.

Kad je g. Čurčin postao urednikom «Nove Evrope», njega je njegov lični neprijatelj, pesnik kao i on, g. Sv. Stefanović, napao vrlo žučno: otkuda čovek koji je pevao na sav glas da demokrat nigda nije bio i da je narod samo stoka, otkuda taj čovek da se odjednom, tako reći obnoć, preobrati u ljutog zatočnika demokratije?

Meni se čini da objašnjenje nije teško naći. Pesnik, po mome mišljenju, nije bio iskren kad

ANTON URBANC, Ljubljana.

MEDNARODNI DIJAŠKI KONGRES V PRAGI.

(Confédération international Des Etudiants.)

V jeseni 1. 1918. po zmagi entente nad Nemčijo so se zbrali o priliki otvoritve francoske univerze v Strazburku francoski, belgijski in češki dijaki ter so ustanovili takozvano «Confédération international Des Etudiants». Bili so to časi, ko je ententa slavila zmago nad Nemčijo, in tako je imela tudi ta Confédéracija več ali manj bojen značaj proti nemštvu, čeprav je imela idealen program združiti dijaštvo celega sveta v močno dijaško strokovno organizacijo. Za sprejem v to organizacijo so bile stavljene precejšnje težkoče, zlasti še za premagane narode, med katerimi zavzemajo prvo mesto Nemci. Proti tem premaganim narodom je bil v prvi vrsti naperjen paragraf drugi, ki se je glasil, da more biti v Confédéracijo sprejeto le dijaštvo onega naroda, ki je že sprejet v Zvezo narodov. Ta ost je bila naperjena pred vsem proti Nemcem. Brez težkoč pa so bile sprejete v Confédéracijo: Luksenburška, Španija, Poljska in Rumunija. Izvrševalni odbor je imel v dneh 10. — 15. septembra v Bruslju svoj sestanek, na katerem so bili poleg dijakov že imenovanih narodov še zastopani Holandci, Danci, Švedci, Nori in Italijani, če tudi le s posvetovalnim glasom. Iz tega lahko jasno vidimo, kako veliko je med dijaki posameznih narodov zanimanje za idejo skupnosti dijaštva vsega sveta.

je pisao one stihove o puku divljačnome. Mišlim da je bio nesvesno neiskren, jer tada je mnogo čitao Ničea i stajao pod jakim uticajem njegovih teorija o nadčoveku. Umanjuje li to vrednost onih stihova? Ja nisam sklon da poverujem. Jer Čurčinovi stihovi o puku, uzeti sami za sebe, ne izgledaju ni malo neiskreni; naprotiv. Njihova se iskrenost može dovesti u sumnju tek kad se uporede sa «Pesmom seljaku».

Ima jedno drugo objašnjenje: Ranije, pesnik je instinktivno imao ona osećanja koja sam pobrojao, jer nije poznavao narod. Kad je narod upoznao, ili bolje kad ga je narod naterao svojim podvizima da uoči njegove vrline, onda je on promenio mišljenje iz osnova. Tumačeći pesmu, ja sam se držao ovoga tumačenja. Držao se njega, jer ako je g. Čurčin bio nesvesno neiskren što se tiče njega samoga kad je pisao one stihove, ima puno naše inteligencije koja je onako osećala i mislila sa svim iskreno.

Bilo kako mu drago, pesma Čurčinova «Pučina je stoka jedna grdna», pored toga što ima vrednost dokumenta, ostaje jedna od najlepših pesama njegovih. Neverantumač za sebe, g. Čurčin je bio verantumač svoje generacije.

Prva točka, o kateri se je razpravljalo na tem sestanku je bil usodepolni § 2. Neutralci, na čelu jim Holandci, so stavili spreminjevalni predlog, da bi se imel § 2. glasiti: «Rednim članom Confédéracije postane lahko vsaka narodna unija, v kolikor daje jamstvo, da reprezentuje vsaj veliko večino dijaštva dotičnega naroda». Do pozitivnega sklepa v tem vprašanju ni prišlo, ker so pač bila nasprotstva še prevelika. Proti so glasovali v prvi vrsti Francozi in Belgijci. Pač pa se je določilo, da se bo o tem izpreminjevalnem predlogu razpravljalo na prihodnjem kongresu v Pragi.

Druga točka programa na bruseljskem sestanku je bil sklep o ustanovitvi takozvane «Office central» — Osrednje pisarne, ki naj bi imela dalekosežno in ogromno nalogo zbirati po celem svetu podatke o materijalnem in duševnem stanju dijaštva, nato podatke o vseh univerzah itd. Vsak na tem sestanku zastopani narod je dobil nalogo ustanoviti doma «Office national» — Narodno pisarno, ki bi naj v svoji domovini zbirala vse te podatke; ob enem, pa bi bila podrejena Centralni pisarni ter z njo v neprestanem stiku in zvezi. Dalje so dobili vsi zastopniki nalogo zaprositi svoje vlade, da priznajo Confédéracijo kot mednarodni inštitut, kar je za njeno obsežno delovanje, ki je mednarodnega značaja, nujno potrebno. Za

isto pa bo zaprosila Osrednja pisarna pri Zvezi narodov.

Za kraj prvega kongresa je bila določena slovanska Praga, kar se mora šteti v zaslugo spretnim češkim dijakom, ki se znajo dobro uveljaviti na mednarodnem foru.

Kongres v Pragi se je vršil v dneh od 23. marca do 6. aprila t. l. Vršil se je ta kongres v največjem štilu; češko dijaštvo je pokazalo svoj organizatoričen talent ter svojo solidarnost in skupnost, če gre zastopati dijaštvo na zunaj. Kongresa se je udeležilo dijaštvo vseh evropskih držav razen Nemčije, Avstrije, Madžarske, Grčije ter Portugalske. Prišli so tudi zastopniki Severne Amerike in drugih ameriških držav, ki so pa s svojim rezerviranim ponašanjem verno posnemali politiko oficijelne Amerike napram Evropi. — Razveseljivo je bilo videti toliko narodov na enem kongresu! Koliko smo si imeli privatno povedati vsak o svoji domovini!

Jugoslovensko dijaštvo je zastopalo iz Zagreba pet kolegov, iz Ljubljane smo bili trije. Iz naše prestolice Beograda žalibože ni bilo nikogar. Vsi ti zastopniki so bili naprednega mišljenja. Škoda je, da se tudi drugi dijaki niso hoteli udeležiti kongresa, na katerem se o kaki politiki sploh ni razpravljalo ter se tudi v bodoče ne bo, ker je Confédération popolnoma stanovska organizacija in če bi to ne bila, bi izgubila svoj *raison d'être*. Udeležencev kongresa je bilo vseh skupaj 400 — 500; največ jih je prišlo iz Holandije (preko 100). Češka javnost se je v veliki meri zanimala za kongres in je šla dijaštvu v vsakem oziru zelo na roko. Praški listi so dnevno poročali o poteku kongresa. Zanimanje raznih ministrstev, ki so akcijo tudi gmotno podprla, je posvetilo posebno pažnjo kongresu, na katerem so bili zbrani sinovi skoro vseh evropskih narodov. Sploh se mora reči, da so bili Čehi jako spretni v propagandi za svojo državo. Nudili so vsem udeležencem mnogovrstne karte, brošurice, nadalje so prirajali o priliki kongresa poučna predavanja o češki državi itd. In češki dijaki so bili posebno ponosni, ko so mogli drugim dijakom pokazati svoj Akademski Dom na Letni in reči: «Sami s svojimi rokami smo ga sezidali!»

Na kongresu sta bili zastopani dve struji: Francozi in Belgijci, ki so bili hud boj za obstoj § 2. kot je bil svoj čas sklenjen, na drugi strani pa so stali Neutralci: Holandci, Danci, Švedi in Nori, ki so se bili za pravi mednarodni značaj Confédération. V tem oziru so bili nevtralcji podpirani tudi od nas, Poljakov, Romunov itd. Z ozirom na delo, ki se je vršilo v glavni skupščini in v štirih sekcijah, smo pač pogrešali detajlirane predpriprave, mi novinci, ki smo bili prvič v Confédérationi, nismo bili dovolj informirani o predlogih, o katerih se bo razpravljalo. Težko je bilo na pr. dobiti statute Confédérationi, ki so podlaga celega dela; treba jih je bilo šele prepisovati. Istotako ni bilo nobenih pisanih predlogov.

Kongres je slavnostno otvoril v imenu — tedaj žalibog močno obolelega predsednika

T. G. Masaryka — njegov kancler g. Šamal. Med drugimi so pozdravili kongres: minister prosvete, dva rektorja in praški župan. Prisostvoval pa je kongresu zunanji minister dr. Beneš, kateremu se je na licu bralo, da mu dela Karl na Ogrskem velike skrbi. Po otvoritvi kongresa so govorili zastopniki vseh narodov in to ali francosko ali angleško. Spoznalo pa se je skoraj na licu vsakega, kateremu narodu pripada. Vsi ti zastopniki raznih narodov so izrazili svoje veselje nad tem, da morejo pri tem velikem delu sodelovati. V imenu Jugoslovenov je govoril tov. Vukosavljević iz Zagreba. Predno začnem pisati o delu kongresa naj še omenim, da sta se vršila pred kongresom dva izleta: prvi preko Morave na Tešinsko in Slovaško, drugi v Karlove Vary, Mariánské Vary in v Plzen. Čehi so imeli priliko pokazati nam krasoto svoje države in delavnost ter energijo svojega prebivalstva v raznih industrijskih centrih. Med kongresom samim smo napravili dvodneven izlet v Jičín — v češki raj. Krasota češke zemlje je očarala vse udeležence! Vse občinstvo je bilo vedno organizirano za sprejem. Povsod smo našli dovolj slovanskega gostoljubja — zlasti še mi Jugosloveni.

Delo kongresa.

V glavni skupščini se je razpravljalo o sledečih točkah:

- 1.) o poročilu izvrševalnega odbora;
- 2.) o proračunu;
- 3.) o poročilih posameznih narodnih skupin;
- 4.) o sprejemu novih članov.

Največ težkoč je pač povzročil sprejem novih članov. Jugosloveni in Švicarji smo bili takoj drugi dan enoglasno sprejeti kot redni člani Confédérationi. S tem činom je stopilo jugoslovensko dijaštvo prvič na mednarodni forum. V splošnem se lahko reče, da uživamo Jugosloveni precej simpatij pri dijaštvu drugih narodov; škoda je samo, da je v glavah nekaterih še prav mnogo meglenih pojmov o naši domovini... Težkoče je povzročal tudi sprejem Angležev in Škotov, ki so hoteli biti sprejeti vsak posamič. Čudno, da vlada tudi med njimi tak separatizem! Ircev, ki bi sigurno posnemali ravnanje Škotov, ni bilo. Kaj bi neki svet rekel, če bi Slovenci, Hrvati in Srbi prosili vsak zase za sprejem? Glavna skupščina jih je naprosila naj tvorijo skupno narodno unijo in potem prosijo za sprejem. Vse te lepe prošnje pa so ostale kot pri Angležih tako tudi pri Škotih brezuspešne. Posebno še Škoti so hoteli biti na vsak način sprejeti zase. Na vse zadnje so bili sprejeti posamič kot «*membre libre*» — izvanredni član. Definitivno se bo o njih-sprejetju debatiralo na drugem kongresu v Varšavi. — Tudi Ukrajinci so bili z ozirom na današnje razmere na vzhodu vzprejeti le kot izredni člani. Holandci, Danci, Švedi ter Nori, ki so vedno nastopali skupno, so bili sprejeti kot redni člani. Tako so danes organizirani v Confédérationi dijaki vseh naro-

dov razven Italijanov, ki z ozirom na to, da nimajo nobene dijaške organizacije, ne morejo biti sprejeti in tudi niso prosili, dalje Nemcev, Avstrijcev, Madžarov, Orkov, Portugalcev ter Rusov, ki so bili zastopani samo po neoficijelnih zastopnikih. S tem, da je večina narodov v Confédéraciji, ji je dan kot stanovski organizaciji dijaštva vsega sveta trden temelj.

Delo na kongresu je bilo razdeljeno pred vsem v štiri sekcije, in sicer:

- 1.) mednarodni univerzitetni odnošaji;
- 2.) organizacija dijaštva v posameznih državah;
- 3.) intelektualno in gmotno življenje dijaštva;
- 4.) šport.

Posebne predpovedi vredne so sledeče točke, ki so bile v posameznih sekcijah na dnevnem redu:

1.) **Izmena dijakov.** Staro misel, kako bi se dijaštvo posameznih držav med seboj spoznalo, naj uresniči Confédéracija. Češki predlog je bil, naj se vrši izmena dijakov od družine do družine. Lahki pa so stavili predlog, naj se vrši izmena potom akademskih domov.

2.) Mnogo se je razpravljalo o tem, kako bi se naj izpiti izednačili ter da bi se diplomi in skušnje v tej ali oni državi pripoznalo tudi v drugih državah.

3.) Važno je vprašanje olajšav na železnica, popustih pri potnih listih, vpisninah in raznih izpitnih taksah. Dijaku naj se odpre svet, gmotne težkoče naj se kolikor mogoče odstranijo. Lepa misel je to, ki jo gotovo vsak pozdravlja! Da bi se le dala tudi uresničiti!

4.) Važna točka je bila sprememba § 2. Francozi in Belgijci so se do zadnjega borili za nespremenjen obstoj tega važnega paragrafa; na vse zadnje pa so se le morali udati večini. Jugoslovenci smo glasovali za izpremembo, ki je bila nato enoglasno sprejeta, ker so se Belgijci absentirali. Tako je pot v Confédéracijo vsakemu narodu odprta.

5.) Mnogo se je tudi razpravljalo o izmeni knjig ter skript. V tem oziru so nam drugi narodi obljubili, da nam bodo šli z dobro valuto na pomoč. Centralna pisarna bo skrbela, da dobe dežele s slabšo valuto ceneje francoske, angleške in druge knjige: Ona bo namreč te knjige zbirala ter jih bo razpošiljala Narodnim pisarnam onih narodov, ki imajo še slabo valuto.

6.) Na programu je bila tudi velikopotezna misel o **zgraditvi sanatorija v Švici** za revne dijake kot tudi za vseučiliške profesorje, ki bi naj bili v sanatoriju v zvezi z dijaki in bi naj jim tudi tam predavali. V poštev bi prišli tu pred vsem tuberkulozni. Vsak narod pa mora za sanatorij prispevati s 5000 švicarskimi franki.

7.) Posebna točka je bila **organizacija pomoči dijaštvu**, ki gmotno najbolj trpi. Tu bi prišlo seveda najbolj v poštev srednje- in vzhodnoevropsko dijaštvo.

8.) Za kraj drugega kongresa, ki se vrši leta 1924., se je določila Varšava. Je to lep uspeh Po-

ljakov, ki bodo imeli priliko pokazati svoje organizatorične sile! Kot Slovani jim želimo mnogo uspehov. Da bi jim le tako dobro uspelo kot je Čehom! Za sestanke izvrševalnega odbora, ki se vrše vsako leto, je določena Bukarešta.

V izvrševalnem odboru so zastopani sledeči narodi:

- a) Predsednik: Francija;
- b) Podpredsednik: Belgija, Poljska, Češkoslovaška, Švica;
- c) Generalni sekretar: Rumunija;
- d) Sekretar: Jugoslavija (tov. Vukosavljević);
- e) Blagajnik: Švedska.

Kratek oris organizacije Confédéracije.

1.) Vsak narod pošlje 9 oficijelnih delegatov v glavno skupščino, ki zaseda vsaka tri leta v kakem evropskem mestu. Razveseljivo je dejstvo, da je bilo mesto prvega in drugega kongresa določeno v slovanskih državah.

2.) Generalni svet tvorijo po en zastopnik vsakega naroda. Delo Generalnega sveta je v prvi vrsti pripravljalno in nekako posredujoče, kajti na skupščinah, kjer je zbrano toliko raznovrstnih narodov in toliko raznovrstnega materijala, je vedna nevarnost, da pride do hudih bojov, ki bi ogrozili obstoj Confédéracije.

3.) Office Central (Osrednja pisarna) v Bruslju, na katerem leži vse delo, izpeljuje in oživetvori sklepe. Osrednja pisarna goji zvezo z Office National (Narodnimi pisarnami). Vsak narod je dobil nalogo take pisarne takoj ustanoviti. Poglavitno delo Osrednje pisarne pa leži v tem, da vodi natančno statistiko o vseh univerzah in njenih statutih, o gmotnem in duševnem stanju celokupnega dijaštva, statistiko o menzah, akademskih domih itd. Ta Osrednja pisarna je vsem narodnim organizacijam na razpolago glede informacij o študiju v tujini itd. Razvoj Confédéracije je v veliki meri odvisen od dela te Osrednje pisarne.

4.) Glasilo Confédéracije je: «Le Monde universitaire».

Confédéracija je skoz in skoz — kakor vsakdo lahko iz gorenjega razvidi — stanovska organizacija ter nima nobenih stikov s kakimi svetovnimi nazori, kot ji očitajo naši ozkosrčni klerikalci in komunisti. Ona ima vzvišeni ideal združiti dijaštvo vseh narodov za skupne interese. Potom nje naj se mladina medsebojno spozna, kajti medsebojno spoznanje je prvi predpogoj bratstva in harmonije sveta. Cilji, ki si jih je Confédéracija postavila, so lepi in vzvišeni ter se skoraj bojimo, da v svoji celoti ne bodo mogli biti nikdar izpeljani. Vsa ta vprašanja, o katerih smo razmotrivali na kongresu, so mednarodnega značaja. Sprejeti jih morajo zato posamezne vlade, če hočejo biti sklepi tudi izvršeni. Zato je tudi razumljivo nastojanje Confédéracije, da se pripozna kot mednarodna inštitucija. Kako naj se sicer izpelje olajšava na vseh evropskih železnica za dijake, če

kaka posamezna vlada ni s tem zadovoljna?! Tu čaka Osrednjo pisarno in sploh vse, ki so dobre volje, ogromno delo.

Z izidom praškega kongresa moramo biti zadovoljni. Temelj Confédéracije je položen, četudi bo zgradba sama stala še mnogo truda. Vstop v organizacijo je vsem narodom prost in s tem je njen obstoj zasiguran in tudi upravičen.

Mi Jugoslovani smo tudi člani te Confédéracije in to vkljub temu, da ni bila celokupna jugoslovenska akademska omladina s tem zadovoljna. Kje je sploh mogoče enoglasen nastop pri tako ozkosrčnih prilikah kot so pri nas! Da bi se naši

klerikalni dijaki dvignili iz te ozkosrčnosti? Iuzija! Na nas vseh pa je, da se število vseh tistih, ki hočejo pri Confédéraciji delati, poveča, da bo naš nastop v njej tem sigurnejši. Na nas samih leži, da stvorimo Narodni Savez, ki naj stopi takoj z internacionalno organizacijo v stike. Koristi od Confédéracije bomo imeli samo v tem slučaju, če bomo stvorili ta Narodni Savez in Narodno pisarno, kjer bodo delali naši najspretnejši in najzmožnejši tovariši. — Upamo pa, da bo tovariš Vukosavljevič kot tajnik Confédéracije prevzel v tem oziru inicijativo ter da bo skušal vse jugoslovensko dijaštvo za to idejo zainteresirati.

Dr. P., Ljubljana:

INTELIGENCA IN SOKOLSTVO.

(Konec.)

Ustanovitelj sokolstva je postavil sokolsko idejo na temelje helenske kulture, starogrškega svetovnega naziranja. Sintetično je k temu pripojil vodilne ideje iz prosvetljene dobe XVIII. stoletja kot negacijo srednjega veka. Obogatil je sokolsko misel pod vplivom narodnega preporoda in romantizma z idejo nacijonalizma in socijalnosti ter z vodilno idejo francoske revolucije bratstva in demokratizma. Tyrš je bil estet in bister filozof. Helenski estetski ideal se je znova udeležil v renesanci, zboljšani etični program pa je čakal na XIX. in XX. stoletje, kakor si ga je veliki Tyršev duh zasnoval v sokolski organizaciji in kakršen je imel preiti iz ozkih krogov inteligence na celoten narod. Za to pa je treba dela in znova dela. Naj navedem nekaj mest iz Tyrševih spisov, kako je formuliral to konkretno, zavestno, drobno, tiho pa vztrajno in osebno delo, delo narodno in na splošni ljudski osnovi, delo kritično in napredno:

«Imeti ime rodoljub, pa tudi biti rodoljub v splošnem smislu te besede, to je malo, jako malo, ako se ne pokaže svoje narodne delavnosti v gotovi stroki tega ogromnega dela» (Uvahy a řeči. 1869, I. 30). V tem je eksistenčna opravičenost moralne strani sokolske telovadbe in sokolskega prosvetnega in vzgojnega delovanja. — «Toraj sokolsko zavedanje in spet in ponovno sokolska delavnost, redna, živahna, odločna, ki se zaveda cilja in sredstev, v tem so pogoji za trajnost in prospevanje sokolskih društev» (II. 46). — «Ta delavnost vsaki dan, neprestano pa vendar skoro nevidno, je odločujoča» (I. 12). — «Ne pričakuj čudežev, kjer te more rešiti le osebna trudaljubnost, ne pričakuj zunanje čudotvorne pomoči niti od izpremembe politične situacije, niti od drugih sredstev, ki ne podpirajo niti ne udeležujejo obenem redne ter pravilne gojitve telesnih vaj.» (II. 38.) — «Sokolstvo ima tudi zato za naš narod prav poseben in neobičajen pomen, ker se je razvilo na čisto narodnem temelju, ker je svoja moralna načela, svoja gesla v bratstvu črpalo iz globin narodove duše.» (II. 114.) — «Vzgajajmo sebe in druge duševno in telesno z ozirom na splošni človeški ideal, pa tudi z ozirom na stopnjo dejanskega razvoja in dosedanjih naših

razmer. (I. 43.) — «Moč, pridobljena z vadbo, se ohranja z nravnim življenjem. Kdor z nemoralnostjo uničuje mladost in svojo moč, ki jo dolguje svoji domovini, ta ni pravi Sokol, ta ne spada pod naš prapor.» (I. 33.) — «Bratstvo ne obstoji v tem, da smo slepi za napake, ampak treba jih je povedati na bratski način.» (II. 12.) — «Pogosto greši ravno boljši del članstva s tem, da se molče unika, ne da bi onemu, ki razdira mir, na mestu in takoj povedal, da nima prav, in mu odkazal pravo pot.» (II. 42.) — «Ako ni v kaki stvari napredka, težko da bi bila to povzročila popolna dovršenost, ampak skoro gotovo je temu vzrok človeška slabost, ki je smrtna ovira vsakemu napredku — tudi v javnem življenju — in to je zadovoljnost. Da, zadovoljnost je težak svinčeni voz, ki ga je treba razrezati, ako hočemo glavo bolj ponosno dvigniti in bolj svobodno misliti. V tem pogledu pa naj bo sokolsko geslo 'Večno gibanje' ali tudi 'Večna nezadovoljnost', ki imata v tem slučaju to prednost, da jih v tem slučaju nihče ne more prepovedati.» — Glede vere prepušča Tyrš sokolskemu članstvu popolno versko svobodo, različnost verskih nazorov. Različnost glede naprednih političnih strank pa naj se ne zanaša v društveno življenje. Zahteva pa odločnosti in poštenosti v tem pogledu, ko pravi: «Ako pa po svoji vesti ne moreš spopolnim prepričanjem soglašati niti z enim niti drugim veroizpovedanjem, potem nastane dolžnost poštenosti, da izstopiš iz vsake cerkvene zveze.» Klerikalizem smatra Tyrš «za največji zločin, ki se vrši na narodu.» — Na vprašanje, kaj ohranja narode, odgovarja: «Moč in junaštvo, delavnost in vztrajnost, nravnost in disciplina, ljubezen k domovini, ljubezen k svobodi.» — Ostro biča slabost, da ljudstvo noče misliti in stvari domisliti ter iz spoznane resnice izvajati posledice, rekoč: «Pri nas se dokazi in resnica navadno jemljejo tako, kot prazni govori; čitajo jih, jih odložijo in pozabijo.» (I. 150.) — Posebej za našo inteligenco pa veljajo še besede: «Hočemo, da bi bila mlada svežost ohrana»

ujena do poznih let in mislimo, da najbolj bistveno podpira sokolsko delovanje stremljenje, da se s telesom ohrani tudi duh pri tem delu. Na eni strani ognjevita, toda neizkušena mladina, na drugi strani izkušeni možje, toda z zlomljeno prožnostjo. To so škodljiva nasprotja v narodovem življenju. Zanikam nujnost tega pojava. Mogoča je izkušnost, ki je spojena z ohranjeno mladeniško mladostjo, prosvetljen razum s toplim srcem, to so namreč viri najbolj dovršenih plodov, to so namreč najglobokejši pogoji Perikljevih dob.» (I. 81.)

V navedenih mislih velikega Sokola Tyrša tičijo velike naloge, ki čakajo dijaštvo in vso našo inteligenco v Sokolu. Imamo še danes ljudi, ki premalo vedo o bistvu sokolstva in o sokolskih nalogah. Ne poznajo globine in večnih resnic Tyrševih. Naloga dijaštva je, da zanese v prosvetno sokolsko delo novo svežo kri in da se praktično udeležujejo resnega sokolskega dela v telovadnicah in upravnih odborih in da na ta način pomagajo med našim članstvom širiti poznavanje pravih, čistih Tyrševih načel. Dijaštvo živi premalo demokratično, preveč tiči v aristokratizmu razuma in knjige. Ne smemo poznati v človeku dualizma duha in telesa. Oboje moramo voditi po jednotnem skladnem svetovnem nazoru. Telesa ne moremo izločiti od duha in brez zdravega telesa ni zdravega duha. Kot pogoj pa spada v to poglavje zmernost v vsakem pogledu (pravilna razdelitev dneva in noči, zmernost v alkoholu in nikotinu ter Veneri). Mladost, način življenja v šoli in doma in učenje naravnost izzivajo, da posveti dijak vsaj isto skrb telesu, kot jo mora posvečati duševni izobrazbi.

Preleni smo, da bi premagali sebe in prisilili telo k rednemu gibanju ene do dve uri na dan. Telesni lenobi sledi duševna in tej dolgočasnost, zmanjšana sposobnost za ostro mišljenje in energično dejanje. S tem je rada v zvezi nervoznost, absurdnost, perversnost. Pesimizem je izrinil v teh dušah optimizem. Velik odstotek zelene in blazirane mestne mladine gleda s posmehom in ironično na vse, kar je krepko in kar je življenja zmožno. Ako bi si naše dijaštvo hotelo pravilno urediti način svojega življenja, potem bi šele občutilo izredno radost, ki veje iz življenja. Svež zrak v pljučih, bistra in gibčna misel v glavi, prijetno in vedno veselo razpoloženje v notranjosti, to je prehod iz životarenja v življenje. Želim, da nosi naše razumništvo v sebi

mlado odločnost in odpornost, da sovraži telesno lenobo in pomehkuženost pa najsi bodo temu vzrok leta ali pa notranja narava. Znebimo se enkrat za vselej «škrobnega» obnašanja! Pojdimo nazaj k naravnemu življenju in vrne se v naša mrzla srca in izrabljene možgane zopet topla pomlad in jasno solnce.

Po vojni se je začelo pri nas močno gojiti šport. Sokolstvo pri nas ni zavzelo svojega stališča napram temu. Mnogo športnih panog obsega Tyršev telovadni sistem (plavanje, veslanje, skok, tek, drsanje, dviganje bremen, metanje). Proti nogometu pa je zavzelo Sokolstvo neprijazno stališče, češ da je telesno preveč enostranski, da ima v sebi izključno tekmovalni značaj in da posurovlja človeško naravo itd. Za svojo osebo menim, da ni oportuno kako neprijazno stališče Sokolstva proti športu vobče, pač pa bi bilo želeli, da se poslužuje šport več neposrednih duševnih vzgojnih in izobraževalnih sredstev in da bi stopil v tem pogledu v primerno razmerje k Sokolstvu in da se člani športnih organizacij udeležujejo tudi sokolskega dela.

Jasno in gotovo pa je, da moramo dati slovan-skemu Tyrševemu telovadnemu sestavu prednost pred vsemi drugimi zapadno- in severoevropskimi telovadnimi sistemi, ker je zgrajen fiziološko in terminološko i metodično na eksaktno znanstveni podlagi in ker je v najožji notranji zvezi s sokolsko idejo, ki je edina, ki daje sokolski telovadbi res globokejši smisel in vsebino. Iz teh razlogov smatramo Jugoslavlani ta sestav in to idejo tudi za svoje. Vsako nepremišljeno vmešavanje tujih telesno-vzgojnih načinov nas odvaja na stranska pota (skauti itd.) in nas oddaljuje od cilja jednotne harmonične vzgoje našega naroda k povzdigi telesnih in nravnih sil.

Misija Sokolstva je velika za bodočnost slovan-skih narodov. Sokolska misel je znanstveno, filozofsko in pedagoško globoko utemeljena in ima za seboj zelo bogato literaturo, osobito češko. Naloga naše inteligence bodi, to misel in njeno važnost proučevati, jo duševno osvojiti in razlago te misli v poljudni obliki med narodom in sokolskim članstvom razširjati. Sokolska misel ima mnogo nasprotnikov v taboru reakcionarnega svetovnega naziranja. Mi pa stremimo za tem, da je vse, kar pošteno misli z bodočnostjo našega jugoslovanskega naroda in države, kar iskreno spoštuje sokolsko misel, ki pomenja vzgojo telesa, morale, narodnega čuta, vzgoja k demokratizmu in napredku, strnjeno v teh glavnih načelih in da je vse vzgojeno po sokolsko v prid narodu in splošnim idealom človečnosti.

RADOJE L. KNEŽEVIĆ, Beograd.

ZA RAVNOPRAVNOST.

Pored mnogih teških posledica koje nam je ostavio veliki rat ima ih i nesumnjivo dobrih. Jedna od korisnih posledica rata je i ta što je žensko pitanje, silnije nego ikad, izbilo na dnevni

red. U nekim zemljama ono je već i rešeno; kod nas, kao uostalom i kod Francuza, ono se još neprestano raspravlja, ono je uzrok žučnih preparki i ljutih novinarskih bojeva. Govori se i go-

vori, troši se grdno mastilo, — i to pitanje još nikako da se skine sa dnevnog reda.

Pa ipak, ima jedna utešna pojava. Znamo da se svaka dobra stvar isprva ismeva, zatim napada, i najposle usvaja. Ona prva faza ženskog pitanja u nas se završila početkom velikoga rata. Sećate se sa kakvim se podsmehom, uoči rata, govorilo o famoznim engleskim sifražetkinjama, i sa koliko se prkosne ironije gledalo na naše, srbijanske, borbe za žensko pravo glasa. U toku rata, kad su muškarci otišli da zaštite ugrožene granice, žena se — i u nas i u svih ostalih naroda — ponela tako lepo da je izazvala poštovanje i divljenje. Pred njenim velikim rodoljubljem i gotovošću na sve žrtve prestalo se sa sarkastičnim ismevanjem, i žensko pitanje počelo se uzimati ozbiljno. Došla je faza napadaja; isticala se preimućstva muškoga pola na štetu ženskog, upotrebljavali se često besmisleni razlozi, — i najzad se svršilo time što je, u teoriji, ženama priznata ravnopravnost, pod svima podnebljima, bez izuzetka.

Iskrslu je ono večito razilaženje između teorije i prakse, između sveta ideja i sveta stvarnosti. Kad god se nešto na kraju krajeva, posle duže razprave, moralo da primi, uvek se davao ovaj poslednji odgovor, poslednji otpor, kao ultima ratio: «Da, tako je u teoriji; ali je stvarnost sasvim drukčija, i ta je stvar u praksi neizvodljiva. To je, uostalom, od uvek bio poslednji metak, poslednje sredstvo svih neiskrenih ljudi i nedemokrata. Njime su se koristile sve reakcije, i pod maskom stvarnosti i «praktične neizvodljivosti teorija» činila se najcrnja bezakonja, postavljala se najštetnija razlika između muškog i ženskog pola. Ali je, naposljetku, svaka reakcija podala. Stoga naši vredni pobornici za žensku ravnopravnost ne treba da klonu duhom ako, trenutno, nailaze kod pozvanih vrlo malo dobre volje da njihove zahteve zadovolje. Treba, naprotiv, da svakim danom vode sve nepomirljiviju borbu, jer je svakim danom pobjeda sve bliže.

* * *

U duhu nepomirljive borbe treba da ih održi i sam pogled na razvoj ženskog pitanja. Poznata su za nas iz današnjice nerazumljiva prava koja je, u grčkoj i rimskoj starini, imao muž nad ženom i nad decom. Hrištanstvo je oslobodilo ženu te nesnošljive potčinjenosti, ali nikako nije uspeo staviti je na ravnu nogu sa čovekom, koji je — fizički jači — često zloupotrebljavao svoju snagu i slabost žene.

I ako u znatnoj meri poboljšano pobjedom hrištanstva nad paganstvom, ipak je stanje lepoga pola ostajalo i dalje ni malo zadovoljavajućim. U drugoj polovini XVII veka, u doba kad je obrazovani svet u Evropi počeo biti zahvatan racionalističkim idejama, ipak je veliki deo ljudi na žensko pitanje gledao očima besmrtnoga Moliijera, — koji, uzgred, ne bi se obesmrtno tim svojim konservativnim pogledima. U jednom od

svojih najboljih komada, *Žene naučnici*, nalazi se jedna poduža tirada, iz koje citiramo najkarakterističnije stihove: «Nije veoma pošteno, i iz puno razloga, da jedna žena uči i zna tolike stvari. Priviđi dobrim naravima duh svoje dece, voditi kuću, vršiti nadzor nad poslugom, i rasporedjivati rashode sa štednjom, u tome treba da bude njena nauka i njena filozofija.»

U XVIII veku, kad je racionalizam bio u punom jeku, Volter je tvrdio da su žene sposobne da rade sve što rade ljudi. A zlobni protivnik ženskog prava glasa, duhoviti Žosef de Mestr, odgovara na to svojoj kćeri: «To je kompliment nekoj lepoj ženi, ili jedna od stotine hiljada gluposti koje je on (Volter) kazao za svoga života. Istina je baš suprotna tome. Žene nisu dale nikakvo uzor-delo ni u jednom rodu. One nisu napisale ni *Ilijadu*, ni *Enejidu*, ni *Oslobodjeni Jerusalim*, ni *Fedru*, ni *Ataliju*, ni *Rodoginu*, ni *Čovekomrscu*, ni *Tartifa*, ni *Kartaša*, niti su sagradile *Panteon* ili *crkvu Sv. Petra*, ni izvajale *Medičijevu Veneru* ni *Belvederskog Apolona*... Duhoviti de Mestr prelazi navlaš preko *Safra*, *gospodje Lafajet*, *gospodje de Sevinje*, *gospodje de Stal*. A da je živeo još nekoliko decenija, on bi se uverio da čim žena stekne slobodu koju ima čovek, ona mu postaje ravna i može se sa uspehom s njime da takmiči. Da pomenem *gospodju Žorž San*, koja je jedan od najboljih francuskih romanopisaca i čija će se dela još dugo i dugo čitati; *gospodja Akerman* je poznata celoj Evropi; *gospodja de Noaj* zauzima jedno zavidno mesto u savremenoj francuskoj poeziji. Od ostalih, da pozovem u pomoć *Matildu Serao*, koja je poznata i našoj publici; *Klaru Vibig*, čija je slava prešla granice Nemačke... Od Srпкиnja da pomenem samo *gospodju Isidoru Sekulić*, i ako nam lepih imena ne nedostaje.

Krajem XIX veka, glasoviti Žil Simon, u jednom delu koje je prevedeno i na srpski, ima zanimljivih shvatanja: «Žena ima prvu ulogu u porodici. Ona uči šta je dužnost, ona teši u žalosti. Njoj pripada ljubav, a nama muškima pripada borba.» A malo dalje: «Između one društvene nauke koja žene zatvara u hareme i nekih lakomisljenih žena koje sanjaju da se pretvore u ljude, pa tim da napuste svoju milinu a da ne steku našu snagu, ima dosta mesta za ženu razvijenu, pametnu, prosvećenu, smerno vrednu, dobru savetnicu, milu pomoćnicu i snažnu tešiteljku.»

Današnje, naša doba je u znaku potpune ravnopravnosti žene sa čovekom.

* * *

Nije mi namera bila da pišem iscrpnu istoriju ženskoga pitanja: za taj posao zahteva se i više sprema i više talenta. Hteo sam samo da, u krupnim potezima, pokažem kako dobra ideja napreduje uprkos mnogobrojnih protivnika, i da iz toga izvedem da u uspeh ne treba sumnjati nikad, i da se valja boriti sve dok se postavljeni cilj ne postigne.

Položaj žene u našem društvu još je gori nego što je to u drugih naroda. Uzmite samo sela, gde seljanke rade isto tako teške, ako ne i teže poslove nego ljudi. Po varošima izgleda da stoji mnogo bolje. Ali zagrebite malo dublje, i u svakom čoveku vi ćete videti divljaka, u svakoj ženi žrtvu.

Vreme ide svojim tokom, stalno napred, zaustaviti ga ne može niko. Ono ide i nosi nove ideje, natura ih. Žensko pitanje mora i u nas da se reši u

smislu pune ravnopravnosti. Ono je, kod nas, stvar od nekoliko godina. Uskoro ga neće biti.

Čekajući taj znameniti dan, kad će se u politiku i u naš društveni život uneti mnogo lepoga i plemenitoga, i svežeg vazduha povrh svega, mi ćemo kao odgovor na sve prigovore dati ona dva stiha:

Žene su postigle izvrsnost
U svemu čega su se prihvatile.

K., Ljubljana:

O VAŽNOSTI DIJAŠKE STANOVSKJE STATISTIKE.

Med praktičnim nalogami, ki še čakajo, da jih reši naše dijaštvo, je jako važna organizacija statistike jugoslovanske visokošolske omladine. Izvršitev te naloge ni le neposredno v korist dijaštvu samemu, temveč je velikega pomena za vse javno življenje, saj so v njem poverjena akademsko izobraženim delavcem najpovplivnejša in najodgovornejša mesta v državni upravi, industriji, prometu, šoli itd.

Statistika ima odličan pomen za kulturno življenje. Njene važnosti za geografijo, sociologijo, nacionalno ekonomijo in druge vede mi pač ni treba posebe poudarjati. V vsaki panogi socijalne in gospodarske politike tvori statistika trden temelj, na katerega se mora opirati vse delo, ako hočemo z njim doseči resničen uspeh. Dobro sestavljena statistika podaja najzanesljivejši, na številkah sloneči opis družabnih razmer. Za smotreno delovanje seveda ne zadoščajo samo splošni podatki; njeni rezultati nam marveč morajo nuditi verno sliko obstoječega reda z najrazličnejših vidikov. V jasni luči predočuje točna statistika razvoj in dejanski položaj tega ali onega področja ter kaže, primerjajoč ga s stanjem v drugih krajih, ali je doseglo tisto stopnjo, na kateri bi moralo biti pod danimi pogoji, ali ne. Mrtva številka stvarno osvetljuje vse nepravilnosti in nezprosno odkriva, kje in v koliki meri smo zastali za drugimi kulturnimi narodi. Tako pridemo pótme statističnih informacij na različnih poljih do objektivnega poznavanja dobrih in slabih strani, ki je nujno potrebno, ako nam je na tem, da čim uspešneje ozdravimo vse zlo.

Tudi za dijaštvo je stanovska statistika neprecenljivega pomena. Že pred vstopom na visoko šolo naj bi bila vsakemu dijaku uvaževanja vreden činitelj pri izbiri poklica. Pričakovanje ugodnejšega gmotnega položaja in sijajnejšega družabnega stališča v bodočem poklicu ter nekaka tozadevna moda, razširjena ravno takrat v dotični krajini, igra navadno glavno vlogo v tem vprašanju, malenkosten slučaj izpregovori često zadnjo besedo o njem. Nikakor nočem tu podrobneje razpravljati o okolnostih, ki prihajajo v poštev pri tem tako odločilnem življenjskem koraku, omeniti hočem le, da bi se poleg sposobnosti in veselja za gotove vrste poklicev morali ozirati zlasti na ekonomsko razdelitev moči, ležečih

v akademskem naraščanju, da se uspešneje izrabijo v prosepah splošnosti. Zdravih razmer se smemo načejeti le tedaj, kadar so moči sorazmerno razvrščene po raznih strokah, tako da nekateri stanovni niso morda prenapolnjeni, medtem ko drugje primanjkuje strokovnjakov. Kaka brezcilnost vlada pogosto v tem oziru radi nepoznanja razmer, naj nas pouče sledeče številke: V študijskem letu 1906./1907. je študiralo na visokih šolah 672 Slovencev (prim. «Omladina» IV., 113); med njimi je bilo 352 juristov, 165 filozofov, a samo 63 tehnikov, 49 medicincev, trije eksportni akademiki. Omenjam samo nekaj strok, vendar že iz tega razvidimo, da je bilo pri nas še v nedavnih časih zelo malo interesa za realne predmete, — večina mladih ljudi je silila v državno službo. Izpremenjene razmere seveda precej delujejo na zanimanje za poedine stanove. Danes na primer obrača nase pozornost dijaštva v precejšnji meri tehnika. Tako izpričuje pregled o frekvenci na ljubljanski univerzi v letošnjem zimskem semestru (gl. «Vidovdan» 2. br.) 318 tehnikov, t. j. približno 30 odstotkov vseh slušateljev. — Ne more nam biti torej vseeno, kako se dopolnjujejo razne vrste akademskih poklicov. Zato pa je potrebno, da redno kontroliramo razmerja med poedinimi strokami s statistiko, če nočemo prej ali slej doživeti bridkega razočaranja.

Nemalo bi dalje koristila dijaška statistika pravilnemu presojanju gmotnih odnošajev med akademiki. Poblizje bi si morali ogledati, koliko naših tovarišev je brez vsakršne podpore od doma, koliko jih nima primerne stanovanja, zadostne obleke, koliko se jih mora ubijati s službami in inštrukcijami ter na ta način tratiti svoje moči, da se vsaj za silo prežive. Ugotoviti bi morali vse te in druge rane v materijelnem stanju dijaštva, ki uničujejo njegov telesni in duševni razvoj. S tako statistiko bi najbolje razjasnili svoj položaj sebi in javnosti ter dokazali merodajnim krogom utemeljenost svojih zahtev.

Še o raznih drugih zadevah dijaškega življenja bi mogla dati statistika razvidno sliko. V marsičem poučno bi bilo na primer, raziskavati po njej, koliko gimnazijcev se posveča realnim vedam, nasprotno, koliko realcev se odloči za poklice, ki zahtevajo humanistično izobrazbo; ali pa, koliko akademikov med študijami preseda

z ene stroke na drugo. Dalje bi bilo zanimivo proučavati procentualno razmerje med številom dijaštva in prebivalstva v različnih pokrajinah države itd. Tako bi se v zrcalu statistike (vsestransko) ogledali celotni položaj jugoslovanskega studentstva.

Mislim, da sem s tem dovolj opozoril na izredno važnost dijaške stanovske statistike za vsakega posameznega dijaka kakor tudi za splošnost. Žal se tehtnost take statistike vse premalo ceni. — Uradno objavljeni podatki o številu slušateljev na domačih univerzah nam dajejo le površno sliko o grupaciji dijaštva ter so za temeljitejšo ocenjevanje odnošajev skoraj brezpomembni. Sploh bi iz oficijelnih objav izvedli komaj za število študentov na visokih šolah v Jugoslaviji; na vprašanje po celotnem številu naših visoko-

šolcev doma in v tujini ne bi lahko dobili odgovora. Kaj šele tedaj, če bi hoteli imeti natančnejših pojasnil!

Zato bi si dijaštvo samo moralo organizirati lastno statistiko. Najbolje bi bilo, da se osnuje stalna komisija za studentsko stanovsko statistiko, ki bi redno vsako leto objavljala rezultate svojega raziskavanja, morda v področju Ekonomskega saveza jugoslovanskega studentstva. Podrobno delo bi pri tem vršile stanovske in strokovne dijaške organizacije v poedinih univerzitetnih mestih. Te organizacije naj bi smatrale že sedaj za svojo dolžnost, sestaviti statistične preglede dijaštva, vsaka za svoje mesto in svojo stroko. Na ta način najhitreje dospemo do zaželenega cilja.

DIMITRIJ G., Ljubljana:

PUTOVI.

U dobu našega političkog ujedinjenja zadaća nam je da u dijačkom životu upoznamo različite napredne pojave, koje su usplamtile na različitim mestima i pod raznovrsnim spoljašnjim uplivima. Te se pojave baš radi tih spoljašnjih upliva ili nisu mogle raširiti preko svojih granica ili im je spoljašnost uzdrimala bazu iz koje su pošle, i to ideju čuvstva ljubavi, bratstva i jednakosti Jugoslavena. I baš to čuvstvo zajedničkih interesa, medjusobne ljubavi, poštovanja i iskrenosti, moram istaknuti kao glavni movens našeg Jugoslavenstva, kao bazu na kojoj gradimo i bez koje Jugoslavija ostaje prazna reč, bez osobine i bez duše. Jugoslavenski osećaj mora da bude nama svima, koji želimo jedinstvo svih Jugoslavena, u našem srcu, a nikako na jeziku, kao što to danas izgleda. Naglašujem ovo, jer je to u našoj ideji najglavnije, ako hoćemo, da se naša srca i naša čuvstva otrusu utecaja spoljnih prilika, koji nas čine malim i slabim, koji nam oduzimaju snagu, da otvoreno kažemo svima, koji guše naš idealizam političkim materijalizmom i oportunošću — «Mi ne osećamo kao vi! — Mi hoćemo da radimo prema našim osećajima, a nikako prema vašim utecajima». Nikada nije mogao politički materijalizam i oportunist roditi preporodjaj srca i čuvstva, nikad nije mogao biti sposoban da stvori — idealizam. A baš nama u našim prilikama treba da je baza čuvstvo, čisto, snažno i jako, i da na njemu kao najpraktičnijem i najstalnijem temelju gradimo. Baš zato što mislimo, da je već doba, da se iz gole teorije i praznih fraza o Jugoslavenstvu predje i na praksu, uzesimo kao bazu čuvstvo, na kojem treba da radimo otvoreno i sa doslednošću. Možda će netko kazati, da čudno izgleda čuvstvo i praksa! Nema sumnje, da neobuzdano in neuzgojeno čuvstvo može da bude veoma destruktivan element, ali uzgojeno, sredjeno, a što je glavno i plemenito čuvstvo, za dobru stvar je bez sumnje bolje od hladne logike razuma već zato, što je dinamičnije i impulzivnije od nje, imajući osim toga i silu stvaranja. Ima ih kod nas mnogo, koji su o našem narodnom jedin-

stvu uvereni, koji logički i razumno to priznaju, ali ipak ... ne bi li bilo bolje, da ostane onako, kao što je bilo u onim starim, «dobrim» vremenima ... Manjka im osećaj i idealizam jedinstva, a bez toga — po mome mišljenju — nema jedinstva. Za nas ovaj stereotipni udes, koji je na žalost kod velike množine naših omladinaca postao deo njihovog osećanja, ne postoji i ne sme postojati, jer nas ne vodi napred k jedinstvu, nego nas tura natrag. Naše jedinstvo nije napisano mudrim ugovorima i lepim rečima, nego je nenapisano, ali prožeto težnjom jedinstvu, idealu i medjusobnoj ljubavi. Ja postadoh jedno sa svim Jugoslavenima od Triglava do Balkana, čim to prvi put potpuno osetih. Pa da uzmem samo jedno aktuelno merilo: jedno sa Srbima je samo onaj, koji je u osveti Kosova video i osetio ono isto, što i svaki Srbin, i koji oseća čitavu osobinu tragike Vidov-dana za Jugoslavena i vaskresenje Jugoslavena k novom životu, kojega je donela borba za slobodu baš na Vidovdan; obratno je jedno sa Hrvatima i Slovencima samo onaj, koji oseća svu njihovu bol nad izgubljenim Primorjem i Koruškom, onim malim slovenačkim Kosovom, svedoka njihove nekadanje slobode, propasti i ropstva, na Gosposvetskom polju, na kojem još živi deo njihovoga živog srca.

Bazirajući naše jedinstvo na čuvstvu, nema u nama nikakove mržnje ni spram koga, u našim srcima nema mesta za austrijsku srbofobiju i za šovinističke nazore o švabama prečanima. Ista ljubav, ista jednakost i isto bratstvo, mora da rodi isti ideal, isti cilj i isti rad. Držim, da je za nas, koji smo uvereni Jugoslaveni, jedinstvo logična činjenica i kao takova treba da bude još samo u nama samima provedena.

* * *

Unutarnji Jugoslavenski problem za dobar deo nas više ne opstoji kao problem ideje, već kao problem metode, jer je ideja političkog jedinstva za nas aksijom, a konačno kulturno ujedinjenje fakat, koji je neizbeživ te mora doći pre ili posle. Dakle postoji samo problem metode. I ako sam pre ka-

zao, da su svi pojavi napredne omladine ostali lokalizirani i da nisu mogli proširiti svoj rad preko granica, u tome je pogreška, što se nikada nije ozbiljno pregovaralo o metodi ovog rada, jer je osnova za taj veliki kulturni rad bila prevladana materijalističkim i oportunističkim tendencama, nad kojima nije pobedio idealizam, koji ne pozna lokalnih granica. Ako pak uzmemo kao bazu rada ono čuvstvo i idealizam, o kome sam govorio, i koji zapravo čine dušu i bistvo našeg Jugoslavenstva, onda moramo svi mirno i ozbiljno, kao jednaki ljudi, dogovoriti se o metodama, jer je jugoslavenski narodni idealizam samo jedan, koji stoji iznad dnevnog strančarskog života i plemenskih sentimentalnosti.

Ipak medju nama nije tako, kao što su želili omladinci, koji su pre rata vatrenom rečju i delima širili jedinstvo Jugoslavena i poginuli ili na solumskom frontu ili ih je Austrija, uz pomoć naših vlastitih ljudi, terala u zatvor, a zatim na vešala. Vrlo je malo ostalo onih omladinaca, koji su bili nosioci jugoslavenskog narodnog preporodjaja i borci za slobodu, te se može kazati, da su ostali njihovi redovi decimirani i da te generacije više nema. A što je došlo iza te omladine? Mogu otvoreno kazati, da je došla omladina, koja je svoje mlade godine provela u vojsci i progutala sva njena zla. Odakle je došlo izmedju nas do tolikog materijalizma i oportunisti, ako ne iz ratnog mentaliteta, neprijateljstva, egoizma i samoljublja. I ako je šta istina, onda je istina fakat, da naša mlada generacija ne poznaje istoriju rada za naše jedinstvo, a niti se tko brine da ga upozna, premda je ona prvi početak istorije zajedničkog omladinskog rada za jednu ideju. O tome treba, da bude razgovora u našem glasniku. Jesu li svi ti uzroci današnjeg stanja dovoljni, da spremne dobre uvete za osnovu, na kojoj bi mogli sagraditi naše narodno jedinstvo? Ja držim, da nama mora postati ona spomenuta idealna osnova aksijom, da njom pobedimo materijalizam i oportunizam u našim vrstama. Da, nama treba jaki i konsekventni idealizam, koji će osposobiti naše snage za napredak, vaspitan i pripravan za borbu proti svemu, što sprečava njegov put.

* * *

Uzeo sam ovu osnovu, jer jedino ona odgovara omladinskom srcu i na temelju koje osnove možemo ozbiljno govoriti o metodama za rad našeg narodnog i kulturnog jedinstva. Kako sam već pre spomenuo, kod nas opstoje različite pojave, koje dokazuju, da ipak postoji svuda težnja za nekom organizacijom, koju traži zdrav mozak i sam instinkt, samo se još nije pronašao način, kako bi to bilo moguće sprovesti. Mnogo se je omladin-

skih zborova i skupština održalo, lepo se je govorilo, no sad je potrebno govoriti i o organizaciji i o metodi. Zato naš kongres (o kome je već bio govor u Mariboru), neće biti prazna manifestacija, nego novi put omladine. I baš radi toga, što je zaključeno, da će se održati kongres napredne omladine, pišem ove redove, da već sada poradimo na tome, da ovaj kongres izradi nešto konkretnog i pozitivnog, a ne kao do sada — fraze. Za taj kongres već sada treba da počnemo raditi sa svom agilnošću i zato molim ovim putem sve drugove, da iznesu svoja mišljenja, predloge i nacрте u našem listu, te na taj način pripomognu konkretnom radu.

Da odmah iznesem ono, koje držim, da je potrebno za kongres i pravac njegovog rada, hoću da navedem nekoliko glavnih točaka. Držim, da je glavna zapreka našeg desorganiziranog rada medjusobno nepoznavanje, koliko inteligencije toliko i naroda. Ova tačka mora da bude prva, koju moramo odstraniti. Jer tek tada, kada upoznamo jedan drugoga u dušu, možemo lakše raditi, jer i onako u istoj državi imamo jednake interese t. j. stručne, kulturne itd. Podelio bih rad kongresa na sledeći način:

- a) Medjeusobno upoznavanje;
- b) Stručni rad;
- c) Studentsko-socialni rad;
- d) Prosvetni rad;
- e) Organizacija;
- f) Glasnik (list, glasilo).

Kod svake spomenute stvari treba nam u prvom redu odrediti sadanje njezino stanje i tek onda naznačiti metodu, po kojoj možemo da praktički radimo na našoj ideji. N. pr. za medjusobno upoznavanje, da podupiremo «Ferijalni Savez», da izdajemo odgovarajuće spise, koje će da sadržavaju naš kulturni i istorijski razvoj, da upoznamo običaje našega naroda, da upoznamo narodnu poeziju i umetnost, da radimo na jugoslavenskoj bibliografiji itd. Za stručni rad da izradimo tačnu statistiku studentstva a da bi mogli regulisati porast pojedinih struka i sprečavati eventualnu hiperprodukciju inteligencije u jednoj struci. Da radimo na zblizavanju znanstvene terminologije, da radimo na izdavanju bibliografije jugoslavenskih znanstvenih publikacija, da informiramo o stručnim studijama drugih naroda i s time eventualno prema našim prilikama i potrebama da radimo na reformi itd.

Na taj ćemo način do mnogih prepornih pitanja, koja su medju nama upravo neshvatljiva, pa ipak postoje.

JUGOSLOVENSKO DIJAŠTVO.

Kongres jugoslovenske napredne akademske omladine. «Vidovdan» začenja že v tej številki in bo nadaljeval v prihodnjih razpravo o letošnjem kon-

gresu jugoslovenske napredne akademske omladine. Razpravljati bo treba o *organizatorični in vsebinski strani takega zbora*. Treba bo najprej ugotoviti ali je sploh mogoče sklicati zborovanje, ki v organizatoričnem oziru ni samo sestanek

šestih akademskih društev in po vsebini dvoje predavanj in par poročil o društvenem delovanju — kot je bil to sestanek akademske omladine preteklo jesen v Mariboru o priliki Sokolskega zleta. Kongres jugoslovanske napredne akademske omladine bi moral biti sestavljen iz zastopnikov vseh naprednih jugoslovanskih akademskih društev. Že pri reševanju tega vprašanja bo težko potegniti mejo med *duševno sorodnimi akademskimi društvi*, ker bi samo kongres takih društev rodil obilen sad.

K organizaciji takega kongresa spada seveda *določitev kraja, časa in sporeda zborovanj*. V Ljubljani smo si precej na nejasnem, ali bi moglo katero od naših hrvatskih ali srbskih akademskih združenj izvesti organizacijo kongresa v svojem mestu. V poštev bi po našem mnenju prišla sledeča mesta: Osijek (o priliki Sokolskega zleta), Niš, Beograd, Novi Sad ali pa Zagreb. Če pa v nobenem od navedenih mest ne bi mogli naši tovariši organizirati kongresa (zborovalni lokal, stanovanja za delegate, cenena skupna hrana, lokali za eventualne druge prireditve), bi bilo to mogoče v Ljubljani. Ker pa smo mnenja, da je akademsko gibanje ravno v Sloveniji najbolj živo, bi se ogreli za Ljubljano šele takrat, ko ne bi moglo priti nobeno od zgoraj omenjenih mest v poštev. Čas zborovanja bi se moral določiti sporazumno s povabljenimi društvi in sporazumno z onimi naprednimi akademiki, ki se v gotovih mestih še niso organizirali v napredno društvo (n. pr. beogradski napredni akademiki). Spored zborovanja pa bi sestavilo tisto akademsko društvo, v katerega mestu bi se kongres vršil (predstave v gledališču, zabavni večeri, izleti v okolico, poseti posameznih krajevnih znamenitosti itd.) Vsaj vse to, kar smo na kratkem tu naznačili, spada k organizaciji kongresa.

Mariborski sestanek je v prepričanju, da bo letos mogoče prirediti tak kongres, poveril *vsebinsko stran* kongresa zagrebškemu klubu «Jurislav-u Janušić-u». Vendar tudi tega vprašanja «Janušić» sam ne more izvršiti. Potrebno je sodelovanje vseh naprednih akademskih društev in tudi vseh onih naprednih akademikov, ki študirajo v mestih, kjer ni še stvorjeno nobeno napredno akademsko društvo. *Vsebinsko naj pokaže kongres najboljša predavanja, katerim naj bi sledile stvarne debate in razgovori. Ta predavanja, debate in razgovori naj bi obsezala po možnosti vsa aktualna sodobna vprašanja kulturnega, političnega in gospodarskega študija in dela akademske mladine in naj bi udeležence kongresa idejno zblížala in jim tako dala cilj in smer bodočega dela.* Prepričani smo, da bosta društvi «Janušić» in «Jadran» radevolje prevzeli redakcijo teh predavanj in da bosta sporazumno s posameznimi akademskimi društvi kot tudi z beogradskimi neorganiziranimi naprednimi akademiki odločala, katero od predavanj pride za kongres v poštev.

Prosimo tem potom vsa napredna akademska društva kot tudi neorganizirane beogradske akademike naprednega mišljenja, naj nam že za pri-

hodnjo številko «Vidovdana» pošljejo izčrpana poročila o zgoraj sproženih vprašanjih. Vsa ta poročila bodo objavljena v «Vidovdanu» in bodo služila pri končni odločitvi kongresnega vprašanja kot edini vpoštevanja vredni material. Zato prosimo vse naše zagrebške, beogradske, subotičke, skopljske, dunajske, praške, brnske, pa tudi ljubljanske tovariše, da se našemu pozivu sigurno odzovejo.

Društvo jugoslovenskih akademikov v Mariboru. Sledeč naravnemu razvoju skoro vsakega akademskega društva, je prišlo naše društvo na svojem III. rednem občnem zboru dne 1. aprila t. l. do zaključne faze svojega razvoja. Šele po preteku enega leta se je društvo končno uredilo na znotraj, t. j. programatično in je zadobilo slednjič temelje, dovolj trdne za velike naloge, ki ga čakajo v tako važnem obmejnem mestu kot je ravno Maribor. Ko smo dne 28. marca 1920. ustanovili društvo, smo imeli pred seboj le en cilj, to je zbrati vse akademike mariborskega okraja v močno organizacijo, ki bi lahko uspešno kljubovala nemškemu «Hochschulerverbandu». Mislili smo, da je neobhodno potrebno, da deluje tu obmeji akademska omladina složno skupno in žrtvuje svoje strankarske interese procvitu ujedinjene domovine in narodne probeje v obmejnih nemškutarskih krajih. Toda kmalu smo spoznali neiskrenost in hinavščino klerikalcev in prišli slednjič do spoznanja, da je vsako skupno delo z njimi izključeno. Tako smo na izrednem občnem zboru meseca avgusta 1920. izpremenili program in pretvorili društvo v svobodomiselnost s precej širokim, zato pa tudi nejasnim programom, na katerega so lahko pristali tudi komunisti in socialci. Vendar pa je bilo že takrat pazljivemu in dalekovidnemu opazovalcu jasno, da tudi ta program ne bo držal dolgo in da bo prišlo prej ali slej do preloma med narodno-napredno in komunistično strujo, ki je štela v našem klubu sicer le petnajstino članov. Skupna vez, ki nas je vezala, t. j. borba proti klerikalizmu se je pokazala za preslabo v očigledno raznim nasprotstvom, ki so se pokazala pred vsem v narodnostnem vprašanju. Na debatnih večerih so se ta nasprotstva le še poglobila in jasno je postalo, da mora priti do preloma in da je treba program revidirati.

Vsled tega je na zadnjem občnem zboru predlagal tovariš predsednik Stanko Moškon v imenu narodno-napredne struje sledeči program:

Društvo je kulturno in podporno. V političnem oziru je narodno-napredno, a strankarsko neopredeljeno. Kulturni program je sledeč:

1.) Stojimo na stališču popolnega edinstva vseh treh jugoslovanskih plemen in odločno zavračamo vsak plemenski naziv naše države.

2.) V svetovni politiki odklanjamo imperijalizem in nasilno podjarmljenje narodov. Zato tudi ne pripoznavamo krivične aneksije našega Primorja, Goriške in Korotana, marveč smatramo te dežele za neločljivo enoto naše Jugoslavije.

3.) Ker stojimo strogo na nacionalističnem principu, odklanjamo internacionalizem, enako tudi pretirani nacionalni šovinizem.

4.) Stojimo na stališču splošne demokracije, odklanjamo nadvlado enega stanu nad drugim in smo za pravično rešitev socialnega vprašanja. Vendar pa smo nasprotni vsakemu poizkusu prevrnitve današnjega družabnega reda. Svôja socialna vprašanja naj si uredi narod sam potom evolucije, nikakor pa ne nasilnim potom s pomočjo tujih sil.

5.) V verskem oziru smo za enakopravnost veroizpovedanj in versko toleranco. Vera je zasebna stvar posameznika. Zato zahtevamo popolno versko svobodo in ločitev cerkve od države.

Program je bil z ogromno večino sprejet, par dni pozneje tudi v srednješolskem odseku, v katerem je tudi majhen del dijaštva zastopal v nacionalnem vprašanju pasivno stališče. Sprejetje programa je imelo za posledico izstop komunistov, tako da šteje sedaj društvo 52 članov. Društvo se je postavilo z novim programom na trdne temelje, ima stalno načrtano pot, po kateri hoče hoditi v bodoče, kar bo društvu le v procvit in bo njegovo delovanje le pospešilo.

Društvo je imelo doslej že precej uspehov, čeprav je moralo premagati veliko ovir. V razmeroma kratkem času je združilo jugoslovenske akademike v Mariboru v močno organizacijo, preskrbelo si lepe prostore, ustanovilo knjižnico in čitalnico, nadalje je podelilo revnim članom podpore v znesku 10.800 kron; dalje je organiziralo tukajšnje napredno srednješolsko dijaštvo v močno organizacijo in pripravlja na ta način dober naraščaj naprednim visokošolskim društvom. Društvo prireja debatne večere, javna predavanja in goji potom raznih zabav družabno življenje. Upamo, da postane naše društvo sčasoma zbirališče vseh narodno-naprednih dijakov v mariborskem okraju. Hočemo odgojiti iz svojih članov narodno čuteče in napredne ter značajne može, ki bodo dovršili veliko započeto delo popolnega političnega ujedinjenja in duševnega osvobojenja.

V svojem dosedanjem stremljenju smo našli vedno moralno in gmotno podporo pri mariborski inteligenci. Upamo, da nam ostanejo tudi v nadalje še vsi naklonjeni; pred vsem pa se obračamo tem potom na mariborske starešine raznih akademičnih naprednih društev, da podpro naše delo.

Na istem občnem zboru je bil izbran tudi sledeči odbor: predsednik: Stanko *Moškon*, cand. iur.; podpredsednik: Mirko *Brolih*, cand. iur.; I. tajnik: Stanko *Lutman*, stud. med.; II. tajnik: Miroslav *Dev*, stud. iur.; blagajnik: Srečko *Ogrizek*, exp. acad.; revizorja: Mirko *Horvat*, stud. phil., in Ivan *Kos*, akad. slikar; odbornika: Srečko *Vrtovšek*, stud. iur., in Vekoslav *Kavčič*, stud. iur.; namestnika: Milko *Voglar*, konservatorist, in Radovan *Sepec*, exp. acad.; knjižničar: Davorin *Ravljan*, cand. iur.; častni sod: predsednik: dr. iur. *Makso Šnuderl*, stud. phil.; prisednika:

Mirko Brolih, cand. iur., in *Srečko Ogrizek*, exp. acad.

Brolih Mirko.

SLOVANSKO DIJAŠTVO.

Nekaj o organizaciji češkega dijaštva. Največja organizacija češkega dijaštva je: «Ústřední Svaz československého studentstva», ki ima veliko nalogo — kot pravi § 3. pravil — «združiti vse nepolitične in nekonfesionalne češke in slovaške dijaške organizacije v češki državi in izven nje k intenzivnemu stanovskemu delu in dalje reprezentirati češko dijaštvo v državi in v tujini ter se bojevati za njegove interese. S tem imajo naši bratje na severu organizacijo, ki stoji vsaj načeloma izven politike. Ideja skupnosti je pri njih živa in je misel, da imajo akademiki brez ozira na stranke skupne interese, v tem «Svazu» živo izražena. Teritorialno je razdeljen «Svaz» v štiri dele: 1.) v praški za Češko, 2.) v brnški za Moravsko in Šlezijo, 3.) v bratislavski za Slovaško in 4.) v dunajski za češke dijake, ki študirajo na Dunaju. Če je prvi mednarodni kongres dijaštva v Pragi tako sijajno uspel, je edinole zasluga «Svaza», ki je enotno vodil priprave in organizacijo kongresa. Zanimivo je, da ima «Svaz» dobro organiziran zunanji odbor, ki ima natanko načrtan program, po katerem deluje. Ta program obstoja in prvi vrsti v tem, da je v najtesnejši zvezi z dijaštvom vsega sveta in daje tako lahko članom «Svaza» natančne informacije o študiju v tujini. (Opomba uredništva: Ta zunanji odbor je že dobro organizirana Narodna pisarna Confédération.) Spretnim «mladim diplomatom» zunanjega odbora se je pred vsem posrečilo, da se je prvi kongres vsega dijaštva vršil v Pragi. Koliko je to koristilo sami Češki državi — je nepreračunljivo. Mlada generacija tujih držav ima sedaj gotovo vse drugačne pojme o Čehih nego jih je imela preje. Pri nas se za enake stvari ne brigamo. Pripišimo si sebi, če nas imajo na zapadu še za napol divjake! Uradni list «Svaza» je «Studentský Věstník», ki izhaja redno vsaki mesec. «Svaz» ima danes tudi že — kar je za nas «horribile dictu» — svojo tiskarno, kjer se tiska njegovo glasilo. Razume se, da so tudi v «Svazu» nespornaj razumljena in pri volitvah hudi boji, toda skupnost ostane vkljub temu vedno vendarle nedotaknjena.

Ker ne morem izčrpati vseh organizacij v Pragi, naj omenim končno še juridično društvo «Všehrd», ki je bilo ustanovljeno leta 1868. Ime nosi po starem češkem pravniku Viktorinu Kornelu ze Všehrd, ki je živel v 16. stoletju. Društvo izdaja redno fino tiskana in — kar je najbolj važno — od profesorjev avtorizirana skripta za dijake, ki jim je na ta način študij jako olajšan. Društvo izdaja tudi knjige; tako je izdalo pred leti klasična dela narodnega gospodarja dr. Brafa itd. O priliki svoje petdesetletnice je izdalo društvo občiren «Pamatník», na katerega je lahko vsak češki pravnik ponosen. V ta «Pamatník» so prispevali vsi profesorji z znanstvenimi članki iz svojega kolegija, med tem ko učenci zopet opisujejo svoje vtise od raznih profesorjev; vse to

priča o kolegijalnem razmerju med profesorji in dijaki. «Pamatnik» je poleg tega okrašen z lepimi skicami profesorjev juridičnega kolegija. — Društvo je bilo v vojni od avstrijskih oblasti razpuščeno; je pa zato šlo v svobodni domovini še z večjo intenzivnostjo na delo, o čemer se človek lahko prepriča, če stopi v društvene lokale, kjer se en gros prodajajo skripta in juridične knjige — seveda po zelo zmernih cenah. Društvo ima v posesti tudi lepo in veliko znanstveno knjižnico.

Da bi šlo tudi naše juridično društvo v Ljubljani ista pota!

A. U.

Akademsko društvo «Triglav» v Zagrebu si je izbralo na semestralnem običnem zboru sledeči odbor: Ambrožič France, cand. med., predsednik; Arh Joža, cand. med., podpredsednik; Oraš Igo, cand. ing. for., tajnik; Medic Joža, cand. ing. for., blagajnik; Krebelj Peter, cand. ing. for., knjižničar; Jakša Joža, cand. med., gospodar; Guzelj Vladimir, cand. med., arhivar; Šinkovec Bogomir, cand. ing. for., odborniški namestnik. Revizorji so: Svajgar Drago, cand. med.; Šlander Joža, stud. ing. for. Častni sod: Mušič Drago, cand. med., Svajgar Drago, cand. med., Šlander Joža, stud. ing. for., Medic Stane, cand. med., in Demšar Karel, cand. med.

DIJAŠKO-SOCIJALNI VESTNIK.

Statistični pregled zdravstvenih razmer ljubljanskih akademikov. Kako potrebna je bila pri tukajšnjem podpornem društvu bolniška blagajna, nam kaže sledeča statistika, ki je sestavljena za kratko dobo enega semestra (od novembra 1920. do marca 1921.). Iz te statistike se lahko razvidi, kaj je posledica bivanja po kletih, podstrešjih in na ljubljanskem gradu. *Tbc*, to so one tri črke, ki nam povedo vse. Z mirno vestjo lahko trdimo, da nosi vsak tretji ali četrti izmed nas kali te bolezni v svojih pljučih. Za enkrat samo še kali, ki pa znajo postati usodepolne.

Izdalo se je tekom zimskega semestra 261 bolniških izkaznic. Dve leti že posluje bolniška blagajna, a tega števila se ni nadejala, še manj ga pa je kdaj dosegla. Od teh 261 tovarišev, ki so si morali iskati pomoči pri zdravnikih, je: 50 juristov, 69 filozofov, 84 tehnikov, 40 medicincev in 13 teologov. Iz liste zdravnikov se jasno vidijo bolezni teh tovarišev: za interne bolezni je imel dr. Jamar 79 ordinacij, dr. Bleiweis pa 48. Za očesne bolezni si je iskalo pri dr. Dereaniju pomoči 43 tovarišev. Dr. Demšar je imel za spolne in kožne bolezni 28 ordinacij. Kirurga dr. Avramoviča je obiskalo 14 tovarišev, praktičnega zdravnika dr. Rusa 22, dr. Viranta pa 12. Poleg teh je imel dr. Zalokar v ordinaciji tri in dr. Breskvar enega tovariša. Za interne bolezni lahko računamo toraj dobrih 150 ordinacij. V zdravilišču za pljučne bolezni v Topolšnici so trije tovariši: dva jurista in en filozof.

V deželni bolnici je bilo 20 tovarišev, in sicer: 11 dalj časa, 9 pa manj nego 14 dni; večina izmed teh je bila v medicinskem in kirurgičnem oddelku.

Računi v lekarnah so vkljub 30odstotnemu popustu znašali v tem času 7662.43 kron, v bolnici vkljub brezplačnemu tretjemu razredu 5375 kron, honorarji nekaterim zdravnikom 1923.80 kron, za ekstrahacije zob 15 tovarišem 444 kron, dvakratno rešilni voz 20 kron; celotni račun bolniške bla-

gajne znaša toraj vkljub vsem mogočim popustom 15.425.23 kron. Iz te statistike se zrcali dovolj jasno zdravstveno stanje današnje omladine. Vsak komentar je po naših mislih odveč, vendar se o priliki povrnemo še na to. —an.

UNIVERZITETNI VESTNIK.

Teološka fakulteta na nemški praški univerzi. Znani svobodomislec, univerzitetni profesor nemške praške univerze dr. Krejči je stavil Univerzitetnima Svetoma nemške in češke praške univerze predlog, da se teološka fakulteta na obeh univerzah ukine. Svoj predlog je utemeljeval iz svobodomiselnega stališča rekoč, da je absurdno, da eksistira poleg drugih svetskih fakultet na univerzah še teološka fakulteta, ki se peča samo z dogmami ne pa s pravim, znanstvenim raziskovanjem, kot to prakticirajo svetske fakultete. Na predlog univ. prof. dr. Wiechowskega je bil odstopljen predlog dr. Krejči-ja kulturnemu odseku nemške praške univerze, ki je o njem razpravjal. Kulturni odsek je sklenil razposlati vsem univerzitetnim profesorjem kakor tudi vsem docentom vprašalne pole, v katerih naj se vsi profesorji izrečejo za «za» ali za «proti». Proforski kolegij filozofske, naravoslovne in juridične fakultete se je izrekel soglasno za nadaljnji obstoj teološke fakultete; isto je sklenil tudi z ogromno večino (40:2) proforski kolegij medicinske fakultete. Dva profesorja sta utemeljevala svoj predlog s tem, da imajo tudi univerze v rajhu teološke fakultete in da je v interesu kulturnega stika praške nemške univerze z nemškimi univerzami v rajhu, da teološka fakulteta ostane. Vsi ti profesorji so zatajili na ta način svojo svobodomiselnost in so se postavili zato v prav čudno luč. Naj bo že, kakor hoče — omenjamo samo še, da ima praška nemška univerza 7000 slušateljev; izmed teh je teologov reci in piši celih — 26 (in to v vseh osmih semestrih!). To število pa se z vsakim letom zmanjšuje. Zdi se nam, da se bo vprašanje teoloških fakultet na Češkem rešilo tako samo ob sebi in preko raznih iz trt izvitih «utemeljevanj» nemških profesorjev. Svobodomiselnost češka vlada gotovo ne bo v par letih več pripravljena vzdrževati z velikimi stroški teološki proforski kolegij in to za par gospodov teologov. — O tem, kako se je izrekel proforski zbor češke univerze, nimamo še poročil.

Frekvenca na zagrebški univerzi je bila v zimskem semestru 1920./21. sledeča: 364 filozofov, 1089 juristov, 882 medicincev, 51 teologov, 272 gospodarjev in šumarjev ter 133 farmacevtov. Skupaj je imela univerza toraj 2790 slušateljev. Po pokrajinah so razdeljeni ti slušatelji sledeče: 1257 jih je iz Hrvatske in Slavonije, 158 iz Slovenije, 119 iz Istre, 422 je Dalmatincev, 419 Bosancev, 118 iz Srbije, 23 iz Črne gore, 133 iz Bačke, Baranja in Banata, 15 iz Makedonije in 127 je inozemcev. Univerza ima 66 rednih profesorjev in 58 suplentov in docentov. — Veliko prahu je vzdignilo v hrvatski javnosti dejstvo, da je štela univerza med inozemce tudi — Makedonce. Stvar je bila v hrvatskem časopisju že dovolj premlata,

zato je ne bomo ponavljali. Omenimo naj le, da bi moral zagrebski Univerzitetni Svet bolje gledati na svoje uradnike, da bi se enake stvari, ki po pravici razburjajo vse jugoslovensko zuteče, v bodoče ne ponavljale več.

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST.

«Dela i ljudi» I, Vojislav J. Ilić-Mladi; Rajković i Čuković, Beograd, 1921; str. 142; cena 9 dinara.

G. Vojislav J. Ilić-Mladi, poznat najviše sa svojih patriotskih pesama, izdao je ovih dana jednu knjigu sa naslovom pozajmljenim od Barbey d'Aurevilly. («Les Oeuvres et les Hommes»). To su, sabrane u jednu svesku, više polemika koje je on vodio, i odgovori koje je upućivao kritičarima njegovih pesama. Sam taj fakat kazuje da ovo nisu neke ozbiljne studije, već obična kafanska cepidlačenja.

U ovoj se knjizi govori, između ostalih neznatnijih pisaca, i o Jovanu Skerliću, Sv. Stefanoviću, V. Rajiću, J. Dučiću, M. Čurčinu, S. Panduroviću. Samo je jedan imao retku sreću da dobije povoljan sud (V. Rajić). Ostali su prikazani kao ljudi koji nemaju nikakve veze bilo sa pravom književnom kritikom bilo sa književnošću. A zar, uostalom, može imati kakve vrednosti Jovan Skerlić koji se drznuo da kritikuje g. Bogom nadahnutog Vojislava J. Ilića-Mladeg? Šta je S. Pandurović koji je pokazao besprimernu bezočnost kritikujući pesme g. V. J. Ilića-Mladeg? Ova knjiga je pisana od jednog dužnika koji se rešio da vrati zajam.

Nisu bez interesa ocene jednoga pesnika o svojim kolegama savremenima. Za g. Ilića: M. Rakić, to je čovek čijoj se kulturi mora odati hvala, ali inače «pesnik bez intenzivnijeg osećanja, sa dosta dobrom tehnikom stiha (mnogo boljom od Dučićeve)». Šta nam je dao Dučić u svojoj prvoj knjizi pesama? G. Ilić je kategoričan: ništa, apsolutno ništa «sem nekoliko bezbojnih stihova» (str. 104). Zbirka Čurčinovih pesama od 1906. «ostavlja utisak jedne stvari, koja nema ništa zajedničko, ne samo s poezijom, nego ni s književnošću uopće» (str. 120). S. Pandurović, jedan od naših najdarovitijih i najčitanijih pesnika, spada, po odluci g. Ilića, u red «nečitanih, nepopularnih pisaca, i pored toga što je bio u dobrim odnosima sa zvaničnom književnom kritikom» (str. 126); njegova bolno sugestivna *Svetkovina* i *Mi, po Milosti Božjoj*, dve nesumnjivo najpoznatije stvari g. Pandurovića, predstavljaju, za g. Ilića, «najmarkantnije obrasce g. Simeonovog lirskog benetanja». (str. 125); itd. itd.

Ali je najzanimljivije mišljenje g. Ilića o J. Skerliću. Skerlić je u četvrtoj svesci «Pisci i knjige» dao jedan prikaz o pesmama g. Ilića; prikaz, pored svega, ipak simpatičan za g. Ilića. G. Iliću, koga je kritika iz dnevnih listova naučila na najpohvalnije superlative, nije nikako išlo u glavu da jedan kritičar od uticaja ne padne u ekstazu pred njegovom poezijom. I u uvredenoj pesničkoj sujeti on se razvikao: «Najveći kompilator koga je ikada srpska književnost imala, tvrdoglavi mno-

gopisac zbudjenih retorskih kritičkih studija, zet lozanskog Denija, Zorža Renar-a, i učenik beogradskog magistra, g. Bogdana Popovića, Jovan Skerlić, kome slava Ljube Nedića još nikako ne da spavati, ponovo je iz sve snage izmahnuo, te izbacio iz rukava još jedno delo». Ne znate čemu pre da se divite: sjajnim stilskim sposobnostima g. Ilića ili njegovoj duhovitosti! Skerlić, po g. Iliću, nema baš nikakvih zasluga za srpsku književnost; on je jedan «razbarušeni književni Marat» (str. 24). Zamera velikome pokojniku što «nemajući nijedne originalnije misli, niti opažanja pozajmljuje iz tuđih knjiga, te da, bar na taj način, nimalo dostojan balkanskog Žila Lemetra, ubaci u kaos svoje časkeve i naivno-ironične fraze bar po koju ideju». Osuđuje na smrt Skerlića što je rekao da je za njega najveći filološki autoritet Gospodin Ceo Svet; g. Ilić pronalazi da je Skerlić taj izraz ukrao od Sarceya — ne zna ni sam, kukavac, da je izraz Monsieur Tout le Monde poznat svakome francuskom daku kad izide iz osnovne škole, i da Skerlić nije morao praviti izlet čak u dela g. Sarceya.

Cela je knjiga pisana u tome tonu, tonu kakav se po katkad upotrebljava samo u dačkim druženjima. G. Ilić ovim svojim neozbiljnim ispadima nije učinio nikakvu uslugu srpskoj književnosti, a o svome karakteru dao je sam ni malo laskavu ocenu. Ova knjiga ostaće kao jedan nečuven skandal u našoj književnoj kritici. Kao takvu mi je i beležimo.

R. L. K.

«Preporod». Glasilo Saveza Jugoslovenskih Srednješkolskih Udruženja. Izšla je 5. številka te ga glasila naprednih srednješolcev s sledećo vsebino: A. Očenašek in J. Novak: Bistvo sokolske misli. (Poslovenil — ba). — Antun Lovrić: Kad se Suton Hvata... — Vasa Eškićević (mladji): Čeznja. — Dragutin N. Djović: Nerešeno. — Ešen: V ozki ulici. — Ešen: Ti, ki bereš moje pisarije. — Sajan: Ljubezen — življenski cilj. — Ešen: Venčanje. — Ešen: Majnice. — Vida Maja: Misli. — Danilo K. Dančević: Pogreška. — Živijan Vukadinović: Pripovetka koju sam triput završavao. — Zorana Mladenović: Čisti. — Jan Plestenjak: V iskanju. (Troje pisem.) — Stane Lutman: «Sveta vojska». — Vida Maja: Sam si kriv. — Jan Plestenjak: Utrinki. — B. Parivodin: Hram. — Organizacijski vestnik. — Listnica uredništva in upravnništva.

«Bistvo sokolske misli» je kakor nalašč izbrana snov za našo srednješolsko mladino, kjer podajata pisatelja v poljudni, vsakomur umljivi obliki vse, kar more dijaka-srednješolca dovesti do razumevanja Sokolstva. Dejstvo, da velika večina našega dijaštva sicer simpatizira s Sokolstvom, da pa se mnogo premalo podaja v telovadnice, si morem razlagati le iz nezadostnega poznanja in razumevanja jedra Sokolstva. Iz tega stališča je bil ta članek v «Preporodu» nujno potreben. Upamo, da bo doprinesel do izčiščenja in do probuje pravega zanimanja za sokolsko telovadbo med mladino. Temu idejnemu članku sledi nepretrgan niz leposlovnih sestavkov v vezani in nevezani besedi, med tem ko popolnoma pogre-

šamo še vsaj par idejnih člankov. Vemo, da srednješolska mladina rada pesni. Zdi se nam pa potrebno, da na tem mestu poudarimo, da potrebujejo naši srednješolci već idejnih člankov kot jim jih je nudil «Preporod» doslej. Želimo, da prinese list vsaj od časa do časa poljudno pisane razpravice, ki naj usmerijo mišljenje srednješolcev v svobodomiselnost in jim tako služijo kot pripomoček pri razvoju in ustaljenju svetovnega nazora. Vemo, da srednješolci — vsaj mlajši — še ne morejo pisati enakih razprav. Zato pa je nužno potrebno, da se vzdramijo že enkrat svobodomiselnim profesorji in dejansko pomagajo mladini pri delu.

Kemija za medicinare, prof. dr. F. Bubanović. Prvi in najteži korak k vstvarjenju lastne jugoslovanske znanstvene medicinske literature je storjen in brez dvoma je, da bodo sčasoma tudi ostali gospodje profesorji začeli slediti po tej poti, ki bo omladini nudila naša znanstvena dela in gradila našo kulturo. Iz teh dveh vidikov pozdravljamo toliko bolj pričujoće delo. — Profesor zagrebske univerze dr. Franjo Bubanović se je odločil izdati kemiju za medicince, ki bo skupno obsegala štiri dele. Dosedaj je izdal v založbi jugoslovanske znanstvene knjigarnice 4. del, ki obravnava kemično-analitične vaje in je razdeljen v anorganski, organski in fiziološki del. Začenja z definicijom vseh pet skupin anorganskih teles (elementi, oksidi, kisline, baze in soli), potom govori o teoriji raztopin, ozmotskem tlaku, disocijaciji in asocijaciji. Karakteristične reakcije najvažnijih kovin in nekovin (32 elementov) so razložene v jasnih, strukturnih formulah tako, da ni besedilo prenapolnjeno z začetnika nerazumljivimi enačbami. V organskem delu govori o reakcijah nekaterih najvažnijih organskih spojin. O alkoholih, kislinah, mokraču, nekaterih aromatskih spojinah, sladkorju in proteinih, sploh spojinah, na katere naleti medicince skoro vedno pri svojem študiju. Fiziološki del zavzema tretji odstavek te knjige in razpravlja predvsem o metodah preiskavanja tkanih živih bitij in njih izločin, določanje aciditete želodčnega soka, kvalitativna in kvantitativna analiza mokraće na sladkor, albumine, proteine itd.

«Kemija za medicinare» bo razdeljena v štiri dele: anorganski, organski, fiziološki in analitični del in se bo v vseh delih skušala prilagoditi potrebam medicinskega študija, kar se mi zdi izredne važnosti z ozirom na dosedanji način poučavanja eminentno teoretičnih panog medicinskega študija (fizika, biologija, kemija), ki je z medicinskega stališća prej prikrojen filozofskemu ali celo tehničnomu, nego medicini, ker ne vpošteva njenih potreb in prakse. V svojem predgovoru pravi dr. Bubanović: «— na našem zagrebačkom medicinskom fakultetu postoji posebna stolica i posebni inštitut, kao n. pr. i u Beču, Gracu i Pragu za tzv. medicinsku kemiju. Koja je svrha te profesorske stolice i tog inštituta? Oni imaju da podadu medicinerima što potpuniju — njima potrebnu — teoretsku i praktičnu kemijsku naobrazbu. Jer medicinska kemija nije njeki posebni pred-

met, to je kemija, primjenjena potrebama medicinskog študija, dakle kemija za medicinare, chemia pro medicis. Zato ona obuhvaća anorgansku i organsku kemiju s njihovim teoretskim ili fizikalno-kemijskim dijelom, deskriptivni dio fiziološke kemije ili biokemije uz specijalne kolegije u kemizmu mokraće, krvi i drugih tjelesnih sokova i tkiva, a konačno i kemijske analitičke vježbe iz anorganske, organske i fiziološke kemije».

Četrti del «Kemije za medicinare» obsega sto strani in stane 40 K.

D. G.

Almanah IV Beogr. Gimnazije. Početkom aprila, daci IV Beogr. Gimnazije izdali su svoj «Almanah». U toj zbrici najboljih radova čitanih u družini *Škerlić*, susrećemo se sa originalnim i prevedenim pesmama i pripovetkama.

Od originalnih pesama skreću pažnju pesme V. A. Birviša i T. Plavljanica. Za jednog daka iz V razreda više je nego dobra pesma «Posle pet godina» (R. S. Ristić). Od pripovedaka treba pomenuti i naročito istaći «Priču jednog palančanina» (Ž. Ristić), u kojoj ima puno tačno zapaženih realnih detalja; na žalost, oni se gube u neskladu celine. Plavljaniceva «Ljubav moga druga» sasvim je slaba. Dobar utisak ostavlja «Sreća» K. Mihailovića. D. Petrović, u svome apelu «Omladini», pokazuje jedan zdrav optimizam i veru u današnje omladinske generacije. — U kratko, kao najjača stvar u svome almanahu ističe se «Priča jednog Palančanina».

Prevodna književnost takođe je zastupljena. Nailazimo na jednu pripovetku Paula Margueritea «Dobro jutro, Filipino!» i na jednu pesmu Maeterlinkovu, koja je prevedena u srpskim stihovima. I jedno i drugo preveo Nikola Knežević. Prevod pesme zaslužuje svaku pohvalu. Prevod pripovetke, i ako u glavnom dobar, već je manje srećan: mladog prevodioca kao da je strah prevoditi reči po njihovom stvarnom značenju. Lascif (pohotljiv) on prevodi *zanosan*, envelopper (obavijati) prevodi sa obasjavati, virginité (čednost, devičanstvo) sa *lepota*, il lui en sut gré (bio joj je za to zahvalan) sa *bilo mu je milo za nju*, s'évaporer (isparavati se) sa *iščezavati*, elle s'enfuit comme une biche au vent (ona pobeže kao srna kad nanjuši lovca) prevedeno je: *kao srna uz vetar* (!) ona naže bežati...

Što iznenađuje pri čitanju ovoga inače simpatičnog almanaha, to je neznatan, upravo nikakav uticaj «novih» na naše najmlade generacije. Dučić je još njihov najviši ideal, njihov učitelj. U tom pogledu sasvim je karakteristična Mrkšićeva «Vinkontesa», koja daje iluziju jedne Dučićeve pesme u prozi (n. pr. «Male Princeze»), naravno bez onoga blistavog stila. Slušajte samo jednu rečenicu iz «Vinkontese»: «Te iste noći kada je Uranova dvorana bila puna *zvezdane prašine*, kada je bleđi mesec zastro svoje zrake kao belu svilenu pređu koja treptaše kao etar u čistom azuru, te noći je mala Dalmatinka bila na vrhuncu svoje lepote».

I sam sadržaj pripovedaka — originalnih kao i prevedene — posve ilustruje mentalitet današnjeg pokoljenja. I ako u stvari isto tako dobar

i plemenit kao i ranija pokoljenja, ovaj naraštaj voli ipak da paradira nekom svojom nobraženom blaziranošću, preranim iskustvom, savršenim poznavanjem života, ciničkim pogledima na svet; jednom reči, voli se pokazivati kao naraštaj bez ikakvih iluzija i bez viših ideala. A to, u istini, ne stoji.

Mi pozdravljamo pojavu ove simpatične knjige i, čestitajući družini «Skerlić» na dosadašnjem radu, želimo joj da nam uskoro da jedan «Almanah» još bolji nego što je ovaj. R. L. K.

Slovenska stenografična čitanka, sestavil profesor Adolf Robida, je izšla v Jugoslovanski knjigarni in se prodaja po 32.— K. Knjiga prinaša poleg slovenskih liričnih in epskih pesnitev, prenešenih v stenogram, tudi znanstvene razprave in narodopisne črtice iz naše domovine. Knjigo toplo priporočamo vsem onim, ki se hočejo poglobiti v študij slovenske stenografije.

IZ UREDNIŠTVA.

Vkljub ponovnim urgencam in pozivom na naše dijaštvo, ki študira v Pragi, na Dunaju in drugod, ne dobimo od tam skoro nikakih vesti. Te neaktivnosti si tu ne znamo nikakor tolmačiti. Ali res ni zmožno vse dijaštvo, ki študira v tujini, napisati nekaj člankov ali drobnih vesti za naš list, ki ima cilj, postati glasilo vse napredne jugoslovenske omladine? Naš pokret ne sme ostati zasidran samo v domovini, prekoračiti mora državne granice in se ustaliti v vseh mestih, kjer študira naše dijaštvo. «Vidovdan» naj postane oni forum, kjer naj se izkristalizirajo naše napredne ideje, on naj bo vez, ki bo vezala dijaštvo v domovini z onim v tujini! Zato vabimo k sotrudištvu vse one, ki so dobre volje in ki imajo povedati svojim tovarišem v domovini karkoli (o študiju na tujih univerzah, o tamošnjih dijaških kulturnih društvih — same španske vasi, o katerih ne vemo tu ničesar).

Poleg tega pozivljamo, da se udeleži vse dijaštvo živahno ankete o bodočem kongresu napredne omladine, ki naj določi končno smeri našega dela. Zlasti prav bi nam prišle že sedaj misli o idejnih smereh, kot jih je označil tovariš Dimitrij G.

Z ozirom na članek tovariša K. «O važnosti statistike» pripominjamo, da je absurdno misliti o današnjih dijaških strokovnih društvih, da bi prevzela ona delo za statistiko. Da postane beseda tudi meso, se nam je zdelo potrebno, da prevzame uredništvo samo inicijativo za statistiko dijaštva v svoje roke. V ta namen smo razposlali na vse svoje poverjenike v vseh univerzitetnih mestih pole za statistiko, ki jih naj blagovolijo tovariši kakor hitro in kakor mogoče dobro izpolniti in vrniti uredništvu. Važnost statistike je dovolj dobro označil tovariš K., zato nam ni treba tega še posebej ponavljati.

Iz mnogih krajev nam prihajajo od raznih tovarišev pritožbe, češ, da list preveč neredno izhaja in da gubi tako svoj *renomée*. Mi stojimo na stališču — z ozirom na to, da imamo v Srbiji in na Hrvatskem dokaj na-

ročnikov —, da ne izdamo nobene številke brez hrvatskih, oziroma srbskih prispevkov. Ker pa prihajajo ti — zlasti še hrvatski — jako neredno, si dovoljujemo tem potom prositi naše poverjeništvo v Zagrebu, da nam odslej redno pošilja prispevke (kot smo se domenili na zadnjem sestanku preteklega meseca v Zagrebu).

Tovariša **M—ća** iz Valjeva prosimo, da nam kmalu pošlje obljubljene rokopise, za kar se mu že vnaprej zahvaljujemo. — Končno bi želeli dobiti tudi dunajski naslov našega sotrudišnika tovariša **D. M. Dordevića**. Zdravo!
Uredništvo.

Errata corrige: Na strani 26. prva kolona, 8. vrsta od spodaj čitaj namesto: majoru Zekovu pravilno: majoru Lekovu.

IZ UPRAVNISTVA.

Današnji številki prilagamo čeke za vse one naročnike v Sloveniji, ki naročnine še niso plačali. **Prosimo, da se jih sigurno poslužijo ter tako podpro stremljenja napredne omladine**, ki ima za svoje idejno delovanje le malo denarja na razpolago. Celoletna naročnina znaša 10 dinarjev, polletna 5 dinarjev. Vsi naročniki izven Slovenije naj nam blagovolijo nakazati naročnino po poštni nakaznici, na katero naj napišejo številko našega čekovnega računa: **12.255**. Vsem neplačnikom se bo list s prihodnjo številko ustavil.
Upravištvo.

Tovarišem in prijateljem iz l. 1913 in 1914.

Za letošnji Vidov dan namerava naš list izdati spominsko publikacijo o jugoslovenskem dijaškem pokretu v bivši Avstro-Ogrski monarhiji, da se tako reši pozabljeno delo jugoslovenskega dijaštva za naše narodno ujedinjenje in počasti spomin onih, ki so padli v tem boju. Zato se obračamo tem potom do vseh onih, ki so aktivno sodelovali pri jugoslovenskem nacionalističnem pokretu, da nam pripomorejo do izdaje nameravane publikacije. Prosimo, da nam priskočijo pri tem delu na pomoč s primernimi članki, slikami, korespondenco — če je še kaj ostalo —, značilnimi odstavki naših glasil in javnega časopisja, ki se nanašajo na pokret sam, s poročili o raznih veleizdajniških procesih v Sarajevu, Banjaluki, Ljubljani itd. Dobrodošle bi bile tudi slike in življenjepisi onih tovarišev, ki so ali padli kot komitaši ali žalostno pomrli v ječah.

* * *

Nadalje prosimo vse znance za prijaznost, da nam po možnosti sporoče naslove gg. *Niko Bartulovića, Lujo Lovrića, Vasa Stajića, Ljube Mijatovića, Čulića* in *Avgustina Ujčića*.

Vse dopise prosimo, da se naslavlja na uredništvo «**Vidovdan**», **Ljubljana, Narodni dom, I.**

Odgovorni urednik: Evgen Lovšin. — Last konzorcija «Vidovdan». — Tiskala Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani. — Glavni urednik: Bogo Teplý.